

Målnummer:	Ö4510-01	Avdelning:	2
Domsnummer:			
Avgörandedatum:	2003-06-13		
Rubrik:	När ett konkursbeslut upphävts efter resning, har principen att konkurskostnaderna skall betalas av konkursboet likväl tillämpats. (Jfr 1998 s. 214)		
Lagrum:	2 kap. 25 § och 14 kap. 2 § konkurslagen (1987:672)		
Rättsfall:	<ul style="list-style-type: none">• NJA 1998 s. 214• NJA 2000 s. 703		

REFERAT

På ansökan av Kronofogdemyndigheten i Göteborg försatte Göteborgs TR genom beslut d. 3 nov. 1998 Café Trubaduren Bellman Kommanditbolag i konkurs. Till stöd för ansöknings åberopades fordringar för mervärdesskatt m.m. jämte skattetillägg, sammanlagt 135 355 kr. Under konkursärendets handläggning beviljades bolaget anstånd med betalningen av vissa skattebelopp och vid konkursbeslutet uppgick statens fordran därför till 64 771 kr. Till förvaltare i konkursen utsågs advokaten M.K.

Konkursen avskrevs enligt 10 kap. 1 § KL d. 22 sept. 1999. De uppkomna konkurskostnaderna, varav 8 581 kr avsåg förvaltarens arvode och utlägg, betalades av staten.

Genom ett omprövningsbeslut av skattemyndigheten d. 14 febr. 2000 undanröjdes viss kommanditbolaget skönmässigt påford mervärdesskatt. Med anledning härav återbetalades ett belopp om drygt 82 000 kr till bolaget. Konkursen återuppväcktes och på begäran av förvaltaren beslöt TR:n att bevakningsförfarande skulle äga rum. Av i boet tillgängliga medel återbetalade förvaltaren de konkurskostnader som staten hade betalat.

Med hänvisning till skattemyndighetens omprövningsbeslut ansökte bolaget i HovR:n för Västra Sverige om resning i konkursärendet. HovR:n biföll i beslut d. 9 mars 2001 ansöknings och ändrade TR:ns konkursbeslut på det sättet att konkursansöknings lämnades utan bifall.

M.K. avlämnade slutredovisning och begärde arvode med 10 625 kr inklusive mervärdesskatt.

Bolaget och tillsynsmyndigheten yttrade sig över arvodesframställningen.

Skäl TR:n (rådmannen Möllers) anförde i beslut d. 6 juli 2001: Skäl. I 14 kap. 2 § KL anges att konkurskostnaderna skall utgå ur konkursboet och, i den mån de inte kan tas ur boet, betalas av staten fränsett visst undantag som här saknar intresse. Enligt 2 kap. 25 § KL skall, för det fall högre rätt upphäver konkursbeslutet, egendomen i boet återställas gäldenären i den mån den inte behövs för betalning av konkurskostnaderna och andra skulder som boet har ådragit sig. Som skäl för huvudprincipen att ålägga gäldenären ansvar för konkurskostnaderna även i fall då konkursbeslutet upphävts av högre rätt har anförts bl.a. att ett sådant betalningsansvar är ägnat att förmå gäldenären att redan i TR:n göra allt för att undvika ett konkursbeslut (jfr prop. 1986/87:90 s. 206 f.).

HovR:ns ändring av konkursbeslutet efter resning på det sättet att konkursansökningen lämnas utan bifall är vid tillämpningen av aktuellt lagrum att jämställa med upphävande av beslutet efter överklagande.

Endast i det fall konkursbeslutet undanröjts på grund av grovt rättegångsfel bestående i att gäldenären inte i laga ordning delgivit konkursansökningen och kallelse till konkursförhandling, har staten, enligt avgörande av HD, ansetts få svara för de uppkomna konkurskostnaderna (se NJA 1998 s. 214).

Bolaget har visserligen vid förhandlingar i konkursärendet gjort invändningar gällande, vilka genom skattemyndighetens omprövningsbeslut av d. 14 febr. 2000 visat sig inte vara ogrundade. Bolaget har emellertid uteblivit från den femte och sista konkursförhandlingen, till vilken bolaget varit i behörig ordning delgivet. Bolaget hade vid förhandlingen haft möjlighet att lämna uppgifter av betydelse för prövning av sakfrågan alternativt för frågan om ytterligare uppskov. Vid sådant förhållande saknas förutsättningar att i detta ärende ålägga staten att svara för konkurskostnaderna.

Bolaget har vidare gjort gällande att staten gjort sig skyldig till felaktig myndighetsutövning och att TR:n i enlighet med Europakonventionen om de mänskliga rättigheterna har att hålla bolaget skadelöst samt att konkurskostnaderna på denna grund skall betalas av staten.

Enligt 3 kap. 2 § skadeståndslagen är staten skyldig att ersätta skador som vållats genom fel eller försummelse vid myndighetsutövning i verksamhet som staten svarar för. Med stöd av den bestämmelsen kan en konkursgäldenär få ersättning för såväl konkurskostnader som andra förmögenhetsskador som han drabbats av till följd av ett felaktigt konkursbeslut (jfr JK-besluten 1986 C 8 och 1993 C 1 och C 2 samt NJA 1998 s. 214). Frågan om sådan ersättning prövas dock i annan ordning än inom ramen för konkursärendet.

Beträffande den av förvaltaren begärda ersättningen konstaterar TR:n att arvode enligt 14 kap. 4 § 2 st. KL inte får bestämmas till högre belopp än som med hänsyn till det arbete uppdraget krävt, den omsorg och skicklighet varmed det utförts samt boets omfattning, kan anses utgöra skälig ersättning för uppdraget. Det ankommer på förvaltaren att visa skäligheten i det yrkade arvodet. Vid prövning av förvaltararvodet har rätten dessutom att väga intresset av att hålla konkurskostnaderna nere mot att bestämma en skälig ersättning för det arbete förvaltaren faktiskt har utfört. Tillsynsmyndighetens yttrande över förvaltarens arvodesframställning bör vid rättsens prövning tillmätas stor betydelse (jfr prop. 1986/87:90 s. 158 f.).

TR:n finner att begärd ersättning, vilken har tillstyrkts av tillsynsmyndigheten, utgör skälig ersättning.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts har förvaltaren förfarit korrekt i det att konkurskostnaderna från avskrivningen av konkursen d. 22 sept. 1999 återbetalats till Domstolsverket. Återbetalningen föranleder således inte någon åtgärd från TR:ns sida.

Beslut Slut. TR:n fastställer konkursförvaltaren M.K:s arvode till 10 625 kr inklusive mervärdesskatt om 2 125 kr.

Konkurskostnaderna skall utgå ur boet framför annan skuld som boet har ådragit sig. Kan konkurskostnaderna inte tas ur boet skall de betalas av staten.

Kommanditbolaget överklagade i HovR:n för Västra Sverige och yrkade att konkurskostnaderna skulle betalas av staten eller, i andra hand, att förvaltarens arvode skulle bestämmas till ett lägre belopp än det av TR:n fastställda.

Riksskatteverket och M.K. bestred ändring.

Tillsynsmyndigheten yttrade sig.

HovR:n (hovrättslagmannen Frennered samt hovrättsråden Nyström och Ranch, referent) anförde i beslut d. 15 nov. 2001: Som TR:n har funnit, skall konkurskostnaderna i detta mål bäras av bolaget.

Lika med TR:n finner HovR:n att den av konkursförvaltaren begärda ersättningen är skälig.

Av handlingarna i målet framgår att en del av förvaltarens arvode - av förvaltaren uppskattad till 1 500 kr av yrkade 10 625 kr - avser arbete som hänför sig till kontakter med Riksskatteverket med anledning av målet om resning i HovR:n. I resningsmålet beviljades bolaget resning och konkursbeslutet undanröjdes. Bolaget är därför att anse som vinnande i resningsmålet och bör inte indirekt drabbas av kostnader som uppkom för motparten i det målet. Mot bakgrund av det nu sagda bör endast 9 125 kr av förvaltarens arvode anses vara en konkurskostnad som skall bäras av bolaget. Återstoden av förvaltarens arvode, 1 500 kr, skall betalas av staten.

HovR:n ändrar TR:ns beslut på så sätt att de konkurskostnader som skall utgå ur boet bestäms till 9 125 kr. Återstoden av förvaltarens arvode - 1 500 kr - skall betalas av staten.

Riksskatteverket överklagade och yrkade att staten skulle befrias från skyldigheten att betala 1 500 kr av konkursförvaltarens arvode.

Kommanditbolaget bestred ändring.

M.K. vidhöll att arvodet borde utgå ur behållningen i boet.

Målet avgjordes efter föredragning.

Föredraganden, RevSkr Hullman, föreslog i betänkande ett beslut i vilket under rubriken Skäl, efter en redogörelse för vad som tidigare hade förekommit i målet, anfördes: Enligt 14 kap. 2 § KL skall konkurskostnaderna utgå ur konkursboet framför andra skulder som boet har ådragit sig. I den mån konkurskostnaderna inte kan tas ur boet skall de - fränsett visst undantag som här saknar intresse - betalas av staten. I 2 kap. 25 § samma lag föreskrivs att om högre rätt upphäver ett beslut om konkurs, egendomen i boet skall återställas till gäldenären i den mån den inte behövs för betalning av konkurskostnaderna och andra skulder som boet har ådragit sig. Det kan framstå som oskäligt att konkurskostnaderna skall betalas av boet och inte av konkurssökande borgenär i det fall då konkursbeslutet upphävs på den grund att konkursgäldenären felaktigt har försatts i konkurs. Av förarbetena till den sist nämnda bestämmelsen framgår emellertid att denna ordning har ansetts motiverad med hänsyn till att gäldenärens vetskap om att han kan drabbas av ansvar för konkurskostnaderna bör förmå honom att redan i TR:n göra allt för att undvika ett konkursbeslut (jfr prop. 1986/87:90 s. 206 f.). Det är med stöd av 3 kap. 2 § skadeståndslagen (1975:404) som en konkursgäldenär i allmänhet anses kunna få ersättning för konkurskostnader som han drabbats av till följd av ett felaktigt konkursbeslut.

HD har i fallet NJA 1988 s. 214 förpliktat staten att som primärt ansvarig bära de uppkomna konkurskostnaderna. I det nämnda rättsfallet hade konkursbeslutet undanröjts på grund av att ett grovt rättegångsfel begåtts bestående i att gäldenären inte i laga ordning delgetts konkursansökningen och kallelse till konkursförhandlingen. HD uttalade bl.a. att de skäl som uttalas i förarbetena för att konkursboet skall svara för konkurskostnader även om konkursbeslutet upphävs inte har någon bärkraft då gäldenären till följd av felaktig delgivning betagits sin rätt att i normal utsträckning medverka i processen.

Vid bedömningen av huruvida det finns skäl att i det föreliggande fallet förplikta staten att som primärt ansvarig betala den omtvistade delen av konkursförvaltarens arvode är följande omständigheter att beakta.

Konkursansökningen grundades på ett beslut från skattemyndigheten om huvudsakligen skönstaxering avseende åren 1991-1993. Den sammanlagda skulden enligt de olika skuldposterna uppgick till ca 135 000 kr och taxeringsbeslutet var fattat mot bakgrund av att kommanditbolagets räkenskaper varit behäftade med väsentliga brister. Kommanditbolaget vitsordade vissa skuldposter men bestred konkursansökningen och anförde att omprövning av taxeringsbeslutet skulle begäras resp. begärtl. Bolaget gjorde vidare gällande att det inte var på obestånd eftersom det hade rätt att från staten återfå 50 000-80 000 kr avseende mervärdesskatter för perioden oktober-november 1993 och att skulden till staten i vart fall efter det att begärd omprövning behandlats inte skulle uppgå till annat än ett obetydligt belopp. Någon närmare utredning om bolagets solvens förebringades inte. Kommanditbolaget beviljades dels uppskov vid fyra förhandlingar i TR:n, dels anstånd med betalning av vissa skuldposter. Vid den femte förhandlingen i konkursärendet uppgav kronofogdemyndigheten att den då aktuella skulden till staten endast avsåg vissa av skuldposterna och uppgick till ca 65 000 kr samt att kommanditbolagets begäran om omprövning, enligt uppgift från skattemyndigheten, inte skulle leda till någon förändring av tidigare meddelat skattebeslut. Kommanditbolaget, som var delgivet kallelse till förhandlingen, uteblev.

Ett icke lagakraftvunnet taxeringsbeslut som åberopas till grund för en konkursansökan enligt 2 kap. 8 § KL kan inte utan vidare läggas till grund för bedömningen av en konkursgäldenärs eventuella obestånd utan domstolen har att göra en självständig prövning av frågan på grundval av det föreliggande materialet i konkursärendet (se NJA 2001 s. 339 samt de där nämnda rättsfallen). Vid tidpunkten för TR:ns konkursbeslut talade flera omständigheter för att statens skattefordran var mindre än kommanditbolagets motfordran mot staten och att bolaget därför inte var på obestånd. TR:n, som konstaterade att staten hade en fordran på kommanditbolaget, motiverade visserligen inte sitt konkursbeslut avseende prövningen av obeståndsfrågan. Mot bakgrund av samtliga omständigheter i konkursärendet framgår det emellertid inte att TR:n inte skulle ha gjort en självständig prövning av denna fråga. Något sådant grovt rättegångsfel, som skulle kunna motivera att staten inom ramen för konkursärendet åläggs ett primärt ansvar för konkurskostnaderna, har således inte begåtts. Riksskatteverkets överklagande skall därför bifallas.

HD:s avgörande. Med ändring av HovR:ns beslut fastställer HD att den omtvistade delen av konkursförvaltarens arvode skall utgå ur boet framför annan skuld som boet har ådragit sig. Kan arvodet inte tas ur boet skall det dock betalas av staten.

Skäl HD (JustR:n Lars K. Beckman, Thorsson, referent, Lundius och Dahllöf) fattade följande slutliga beslut: Skäl. Kommanditbolaget försattes på ansökan av Kronofogdemyndigheten i Göteborg i konkurs genom beslut av TR:n d. 3 nov. 1998. Till stöd för ansökan åberopades en skatteskuld, jämte skattetillägg, på grund av skönstaxering. Efter resning avslog HovR:n konkursansökan genom beslut d. 9 mars 2001. Beslutet grundades på att den påförda skatten och skattetillägget efter omprövning undanröjts av skattemyndigheten.

Frågan i målet gäller om staten skall, såsom HovR:n funnit, svara för viss del av det fastställda arvodet till konkursförvaltaren.

Enligt 14 kap. 2 § KL (1987:672) skall konkurskostnaderna utgå ur konkursboet framför andra skulder som boet har ådragit sig. I den mån konkurskostnaderna inte kan tas ur boet skall de - utom i vissa nu inte aktuella fall - betalas av staten. I 2 kap. 25 § samma lag föreskrivs att, om högre rätt upphäver ett beslut om konkurs, egendomen i boet skall återställas till

gäldenären i den mån den inte behövs för betalning av konkurskostnaderna och andra skulder som boet har ådragit sig. Det primära ansvar för konkurskostnaderna som sålunda åvilar gäldenären även i fall där högre rätt har upphävt konkursbeslutet har ansetts motiverat bl.a. för att förmå gäldenären att redan vid TR:n göra allt för att undvika ett konkursbeslut (prop. 1986/87:90 s. 206 f.). Bestämmelserna får anses tillämpliga även när ett konkursbeslut upphävs efter resning.

Det har i rättspraxis slagits fast att staten skall svara för konkurskostnaderna i den situationen att konkursbeslutet har undanröjts på grund av ett grovt rättegångsfel som bestått i att gäldenären har berövats möjligheten att i normal ordning framställa invändningar mot konkursansökningen (NJA 1998 s. 214; jfr NJA 2000 s. 703).

Ett icke lagakraftvunnet beskattningsbeslut ger staten behörighet att ansöka om skattegäldenärens försättning i konkurs (jfr NJA 1956 s. 417). Ett sådant beslut kan däremot inte utan vidare läggas till grund för bedömningen huruvida gäldenären är på obestånd, utan rätten skall då självständigt på grundval av materialet i målet pröva om och i vad mån det föreligger en skuld (se bl.a. NJA 1983 s. 688, 2001 s. 339, med hänvisningar, s. 548 och s. 731). Att en sådan självständig prövning av rätten äger rum får anses särskilt väsentligt i sådana fall då den uppgivna skulden inte tidigare har prövats av domstol (jfr Europadomstolens domar d. 23 juli 2002 i målen Janosevic mot Sverige samt Västberga Taxi AB och Vulic mot Sverige).

Vid TR:ns förhandling d. 3 nov. 1998 var kommanditbolaget inte företrätt, enligt senare lämnad uppgift därför att dess ställföreträdare akut insjuknat. Bolagets invändningar mot konkursansökningen var dock väl kända för TR:n på grund av vad som anförts av bolaget vid de fyra föregående förhandlingstillfällena. TR:n antecknade att kronofogdemyndigheten uppgivit sig ha inhämtat från en tjänsteman vid skattemyndigheten att myndigheten inte på grund av bolagets begäran om omprövning skulle ändra skattebeslutet.

TR:n har därefter i sitt beslut kommit till slutsatsen att staten hade en fordran på gäldenären samt tillämpat presumtionsregeln i 2 kap. 8 § KL. TR:n får därmed anses ha gjort den prövning av en icke lagakraftvunnen exekutionstitel som ankommer på rätten.

Det som sålunda förekom vid TR:ns beslut om att försätta kommanditbolaget i konkurs utgör inte något förhållande som med frångående av bestämmelserna i 14 kap. 2 § KL kan grunda ett primärt betalningsansvar för staten. Det finns inte heller något annat bärande skäl som föranleder att staten skulle till någon del ha ett primärt ansvar för konkurskostnaden. Staten skall därför befrias från den av HovR:n ålagda betalningsskyldigheten.

Beslut HD:s avgörande. Med ändring av HovR:ns beslut fastställer HD TR:ns beslut, såvitt nu är i fråga.

JustR Regner var skiljaktig och anförde: Konkursbeslutet d. 3 nov. 1998 grundade sig i allt väsentligt på statens fordran avseende mervärdesskatt jämte skattetillägg, dröjsmålsränta och avgifter till ett sammanlagt belopp av 64 771 kr. Gentemot denna fordran hade bolaget åberopat en motfordran på staten som gällde för mycket påförd mervärdesskatt. Denna motfordran visade sig genom omprövningsbeslutet d. 14 febr. 2000 uppgå till 85 878 kr, varav 82 138 kr återbetalades till bolaget. Det återbetalade beloppet översteg alltså den vid konkursbeslutet åberopade konkursfordringen. På grund härav beviljades resning och lämnades konkursansökningen utan bifall.

Som HD anmärkt i rättsfallet NJA 1998 s. 214 motiveras bestämmelsen i 2 kap. 25 § KL om gäldenärens kostnadsansvar av att ett sådant ansvar är ägnat att förmå gäldenären att redan i TR:n göra allt för att undvika ett konkursbeslut (jfr prop. 1986/87:90 s. 206 f.). I rättsfallet ansågs detta skäl inte ha bärkraft i ett fall som det där förevarande, nämligen då gäldenären till följd av felaktig

delgivning betagits sin rätt att i normal utsträckning medverka i processen. HD fann att den nämnda bestämmelsen om konkursboets primära ansvar för konkurskostnaderna inte kunde vinna tillämpning utan att staten då skulle svara för dessa kostnader.

Med det grundläggande synsätt som HD sålunda anlagt blir det av betydelse i det nu aktuella fallet, om bolaget redan i TR:n gjort allt det kunnat för att undvika konkursbeslutet. Det bör vid denna bedömning inte beaktas i vad mån bolaget genom bristfällig bokföring, underlåtenhet att tidigare begära om- eller överprövning av skattebeslut eller på annat sätt före konkursansökan har ansvar för den uppkomna situationen. Det som under handläggningen av konkursansökningen, som ingavs d. 29 maj 1998, kan betraktas som bolagets bristande uppträdande för att undvika konkursbeslutet är då dröjsmål till sommaren samma år med att begära den omprövning som senare ledde till att konkursansökningen avslogs efter resning. Att bolaget, enligt uppgift på grund av ett akut sjukdomsfall, uteblev från den femte förhandling i konkursärendet i samband med vilken TR:n meddelade konkursbeslutet, bör däremot inte tillmätas någon betydelse, eftersom bolagets inställning måste ha varit känd och TR:n haft att pröva konkursansökningen på den föreliggande utredningen. Inte heller kan det anses vara negativt för bolaget att detta inte överklagade konkursbeslutet då det knappast kunnat räkna med en framgång med detta innan skattemyndigheten gjort sin omprövning.

Det kan visserligen inte uteslutas att den tidsutdräkt på någon månad för vilken bolaget således kan anses svara medfört viss fördröjning av avgörandet av skattemyndighetens omprövningsärende men i belysning av att detta inte avgjorts förrän ett och ett halvt år senare, i februari 2000, framstår inte bolagets inledande brist på agerande som något som bör läggas bolaget till last. Det skäl som ligger till grund för kostnadsansvarsregeln enligt 2 kap. 25 § KL har därför inte här någon egentligt större bärkraft än i den situation som förelåg i 1998 års rättsfall. Med hänsyn härtill bör inte överklagandet bifallas.

Överklagandet skall alltså avslås.

HD:s beslut meddelades d. 13 juni 2003 (mål nr Ö 4510-01).

Sökord: Konkurs; Konkurskostnader
